

Bibcort

Butlletí de recursos en línia per a conèixer la nostra història i literatura
Maig 2020/5

JUEUS CONVERSOS A MALLORCA

Ajuntament de Palma

 biblioteques
municipals
de Palma

JUEUS CONVERSOS A MALLORCA

DOCUMENTAL *Els xuetes, crònica dels jueus conversos de Mallorca*

ENTREVISTA a Carme Riera per l'obra *Dins el darrer blau*

LLIBRE *Dins el darrer blau* de Carme Riera.

VIDEO Poema de Bartomeu Fiol sobre el Call

RUTA VIRTUAL *Entre la reivindicació i la intolerància. Un passeig virtual pel passat jueu, convers i xueta de Palma* per Laura Miró

PROGRAMA DE RÀDIO Intervenció de'Antoni Janer a *Gabinet de crisi*

VÍDEO *L'Atlas Català d'Abraham i Jafudà Cresques*

Introducció

El 1391, una revolta pagesa, dirigida inicialment contra el poder polític i els excessos fiscals, però segurament influïda pels assalts generalitzats a les jueries castellanques i aragoneses del mateix any, acabà amb l'assalt als calls de la ciutat de Mallorca i d'Inca. Molts jueus foren assassinats i espoliats, i finalment una bona part s'exilià o es convertí. Després d'un breu període de decadència el 1435, la resta de comunitat jueva mallorquina va ser obligada a convertir-se al cristianisme, i s'extingí en aquesta data l'existència oficial dels jueus a l'illa. Però, com en molts altres llocs, bona part dels jueus mallorquins varen practicar el criptojudaisme; és a dir, continuaren practicant la seva religió sota aparença cristiana. D'aquesta comunitat, al segle XVII, se'n derivarà la qüestió xueta, amb les condemnes sota acusació de criptojudaisme i el consegüent procés d'estigmatització que va patir aquesta minoria des de llavors i fins avui.

El tema xueta és exclusiu de Mallorca; el recel perllongat cap a una ascendència jueva, el trobam només en aquesta illa, i ni tan sols s'ha repetit a la resta de les Balears. La societat mallorquina ha centrat el focus de la intolerància en 15 llinatges que s'han catalogat com a xuetes, que són *Aguiló, Bonnín, Cortès, Forteza, Fuster, Martí, Miró, Picó, Pinya, Pomar, Segura, Tarongí, Valentí, Valleriola i Valls*.

Els Xuetes

Crònica dels jueus conversos de Mallorca

DOCUMENTAL: ELS XUETES, CRÒNICA DELS JUEUS CONVERSOS DE MALLORCA

Guió i direcció d'Antoni M. Thomàs, 2016, 51 min i 13 s

El documental està realitzat a partir de testimonis dels avantpassats dels jueus conversos, anomenats xuetes, que patiren l'estigma i la discriminació per part de la societat mallorquina. S'hi tracten temes com la creació d'una llista, el 1942, per obra dels oficials nazis a Mallorca, o el moviment de la Renaixença i la implicació d'intel·lectuals de descendència jueva en el dit moviment, a més d'altres aspectes com l'argenteria o la gastronomia jueva. Hi intervenen historiadors com Margalida Bernat o Lleonard Muntaner, els quals parlen dels primers jueus i dels calls que hi hagué en el passat a Mallorca.

<https://acortar.link/uMyzC>

ENTREVISTA A CARME RIERA PER L'OBRA DINS EL DARRER BLAU

Programa *Punts de vista* de TVE Catalunya. 6 min 3 s

Tània Sarrias entrevista Carme Riera, escriptora, catedràtica de Literatura i membre de la Reial Acadèmia Espanyola. L'escriptora celebra els 25 anys de la publicació de *Dins el darrer blau*, on parla de les darreres fogueres de la Inquisició a Mallorca en les quals es cremaven els jueus conversos.

<https://acortar.link/OyIMy>

Dins el darrer blau

Carme Riera

labutxaca

CARME RIERA

Dins el darrer blau

Edicions Destino

ALFACUARA

Carme Riera

En el último azul

LLIBRE: DINS EL DARRER BLAU DE CARME RIERA

Disponible a eBiblio. Illes Balears

Dins el darrer blau representa l'entrada de Riera dins el gènere històric, ja que és una obra basada en els esdeveniments que succeïren a la ciutat de Mallorca entre 1688 i 1691, quan un grup de cripto jueus que volien fugir de l'illa varen ser jutjats i condemnats a la foguera per la Inquisició. L'escriptora treballà durant cinc anys als arxius per a ambientar la novel·la.

El 2019, amb motiu de la celebració dels 25 anys de la seva publicació, ha estat reeditada.

<https://acortar.link/4RI2G>

VÍDEO: POEMA DE BARTOMEU FIOI SOBRE EL CALL

Del projecte de Mallorca Literària: *Walking on Words*

Els calls o les jueries eren les zones habitades antigament per jueus. Aquests varen ser forçats a viure i a exercir les seves activitats comercials o artesanals en zones delimitades de la ciutat, anomenades calls, que condicionaven la seva mobilitat, ja que, encara que se'ls permetia sortir del call per a fer feina, hi havien de tornar per a menjar i dormir-hi, i no podien sortir-ne durant la nit.

El dramaturg Joan Fullana llegeix un poema de Bartomeu Fiol de l'obra *Càbales del call*, editada el 2005. Obra guanyadora del Premi Carles Riba (2004).

<http://walkingonwords.com/portfolio/call-jueu/>

ENTRE LA REIVINDICACIÓ I LA INTOLERÀNCIA

UN PASSEIG VIRTUAL PEL PASSAT JUEU, CONVERS I XUETA DE PALMA

Laura Miró Bonnín | 28 de abril de 2020

1, 2 i 3 de maig 2020
janeswalkpalma.wordpress.com

RUTA VIRTUAL: “ENTRE LA REIVINDICACIÓ I LA INTOLERÀNCIA. UN PASSEIG VIRTUAL PEL PASSAT JUEU, CONVERS I XUETA DE PALMA”

Ruta virtual *Jane's Walk Palma 2020*, per Laura Miró

Aquesta visita va ser proposada enguany dins els actes que tenen lloc a moltes ciutats amb motiu de la Jane's Walk, moviment global de passejades urbanes inspirades en les idees de l'activista Jane Jacobs. Laura Miró, autora del llibre *La contemporaneïtat xueta*, ens proposa un passeig pel passat jueu, convers i xueta de Palma.

L'itinerari virtual transcorre pels carrers de Sant Bartomeu, de Sant Jaume, de l'Argenteria, de les Escoles, dels Botons, de les Monges, o per edificis com l'església de Monti-sion (al segle XIV, el recinte de l'actual era el lloc on hi havia la Sinagoga Major) o el convent de Sant Domingo (on actualment es troba el Parlament), entre d'altres punts.

<https://acortar.link/Le68n>

PROGRAMA DE RÀDIO: INTERVENCIÓ D'ANTONI JANER A GABINET DE CRISI

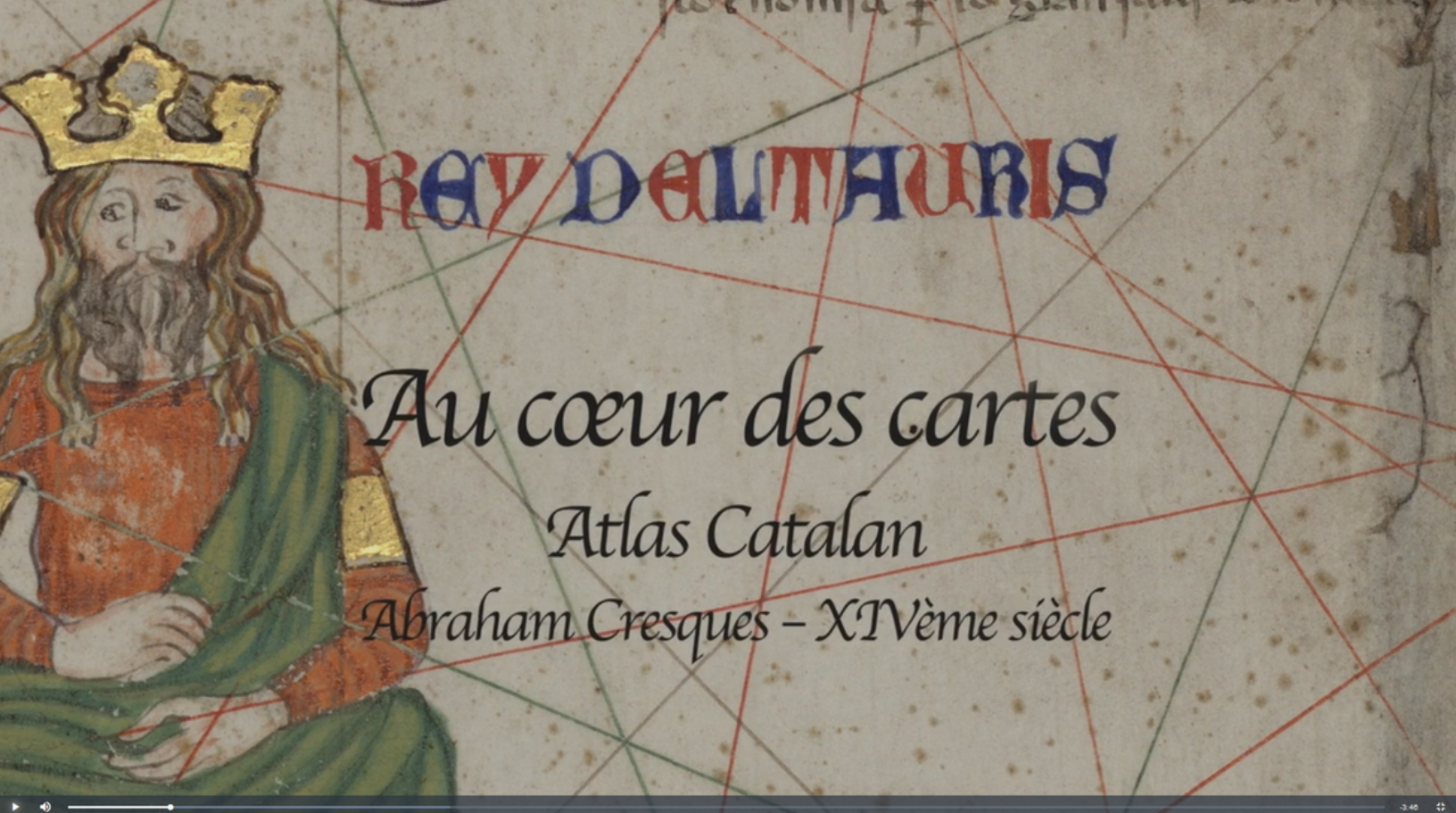
Intervenció del periodista i filòleg clàssic Antoni Janer a la secció "*Carretònim*" del programa *Gabinet de crisi* d'IB3 Ràdio (18/08/2015)

Hi parla sobre l'origen dels noms de carrers i llocs de les Balears, com el de Jafudà Cresques, que va ser un cartògraf jueu d'origen mallorquí. Era el fill d'un altre cartògraf notable, Abraham Cresques, nascut a Mallorca. Jafudà va freqüentar la cort dels reis Pere III, Joan I i Martí l'Humà, on va fer diversos treballs cartogràfics amb son pare. El 1375 aparegué l'*Atlas català*, obra mestra de la cartografia medieval mallorquina i europea. Nascut en una família jueva, es va convertir al cristianisme arran del saqueig del call de Palma de 1391 i aleshores va adoptar el nom de Jaume Ribes.

Devora el parc de les Estacions de Palma hi ha un carrer dedicat a Jafudà Cresques. També hi ha una estàtua dedicada a la seva figura devora el Temple i la plaça del Pes de la Palla. A més, una escola pública du el seu nom al barri de Pere Garau.

<https://acortar.link/3sEnR>

VÍDEO: L'ATLES CATALÀ D'ABRAHAM I JAFUDÀ CRESQUES

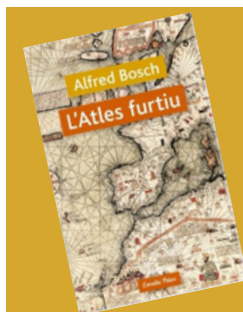
En el segle XIII, la ciutat de Mallorca era un dels centres de la Mediterrània i, el port de la ciutat, un lloc d'intercanvi de mercaderies, i de coneixements, d'abast internacional. En aquest context se situa l'activitat del taller dels Cresques, Jafudà i Abraham, d'on sorgiren les cartes portolanes de navegació i l'Atlas català, l'obra més important del taller, creada el 1375.

Aquesta obra es conserva a la Biblioteca Nacional de França.

Enllaç directe a [l'Atlas català digitalitzat](https://bit.ly/2ZYgKOK)

<https://bit.ly/2ZYgKOK>

L'Atlas furtiu, d'Alfred Bosch

Novel·la inspirada en la vida de Jafudà Cresques. Una història d'intriga al voltant dels seus mapes fa de fil conductor, i ens transporta, entre enigmes i entrebancs, pels paisatges i els personatges de la seva època.

HEU QUEDAT AMB GANES DE SABER-NE MÉS?

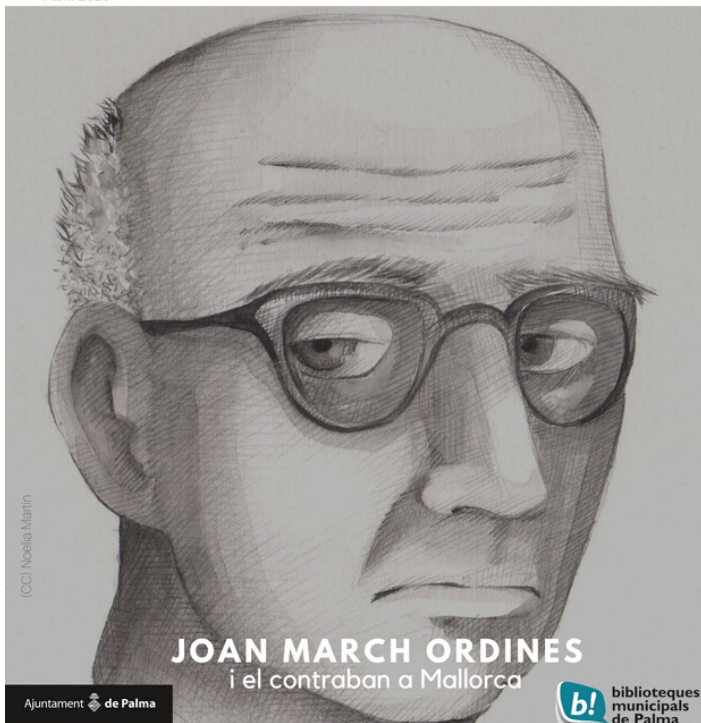

Aquí teniu una guia de recursos bibliogràfics on podreu trobar més informació sobre la cultura jueva.

[Aquí](#)

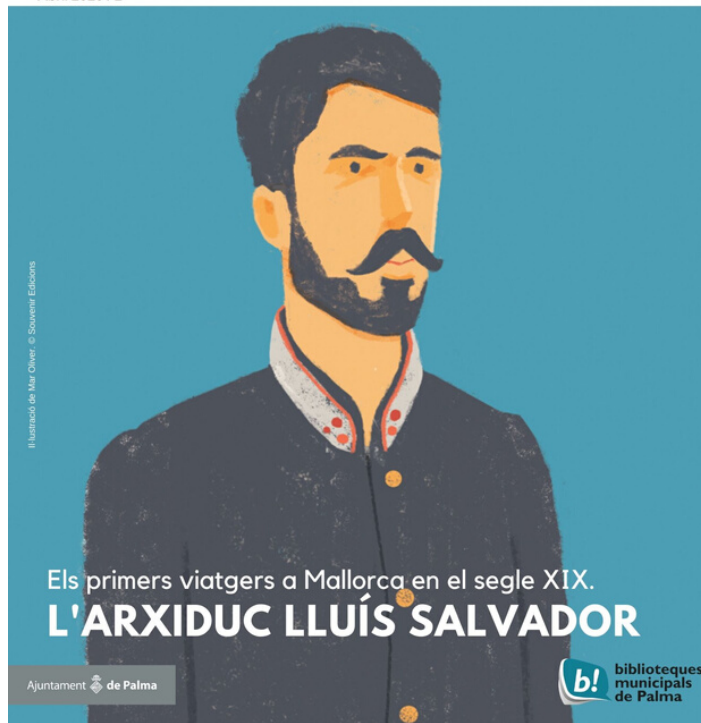
Bibcort

Butlletí de recursos online per conèixer la nostra història i literatura
Abril 2020

Bibcort

Butlletí de recursos en línia per conèixer la nostra història i literatura
Abril 2020 /2

Bibcort

Butlletí de recursos en línia per conèixer la nostra història i literatura
Maig 2020/3

Bibcort

Butlletí de recursos en línia per conèixer la nostra història i literatura
Maig 2020/4

Pots consultar i descarregar els butlletins anteriors al nostre web.

[AQUÍ](#)

Biblioteca de Cort

#somlocalssomuniversals

#palmaculturaoberta

#jaquedamenys

#totaniràbé

Ja queda menys
#TotAniràBé